

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, M. reurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu lina, cu litera merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesan-rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 31.

— Sibiiu, Mercuri 16/28 Aprile. —

1880.

Ide'a de statu a Austriei.*)

De Dr. Francisc Palacky.

I.

Celu ce va meditá asupra istoriei statului austriacu, nu va potea evitá de a se intrebá: Are óre acestu statu unu scopu alu seu particularu, o destinatiune a sa propria si o missiune a sa, care se i inpuna timbrulu unitatii si dejá dela inceputu, se i ficsedie estinderea si organisatiunea sa? Este elu unu organismu viu, care pentru cá se subsiste are lipsa de o óresicare mesura de fortia si potere si de o organisatiune interna? — séu, cá elu este numai o simpla conglomeratiune de tieri si poporatiuni fara ordine interna si fara continuitate, care s'au nascutu numai din intemplantu, in urm'a resbelorlu fericite séu (dupa cum dice unu cunoscutu proverbu) prin fericite contracte de casatoria si pe care ilu tine unitu numai forti'a spadei? Cu alte cuvinte: Este óre statulu austriacu in trecutu cá si in dílele nóstre purtatoriulu si representantele unei idei, care, in tempu ce i inpune datorintie anumite totuodata i garantédia prin acésta si viitoriulu seu, — séu, cá acésta depinde numai dela intemplantu, dela liberalitatea naturei in dotarea cu talente a domnitoriloru si a conducetoriloru sei, dela nestatorniculu favoru alu Dieitiei resbelului si dela schimbatiósele inclinari ale popóraloru indigene si straine?

Pe câtu imi este mie cunoscutu, apoi, la acésta intrebare n'au respunsu decâtu numai càtiva declamatori, in modu mai multu séu mai puçinu

*) Acuma candu imperiulu austriacu se afla éراسi in ajunulu unei noue reorganisari interne si in fati'a unoru apropiate complicatiuni in afara, credemu a face unu bunu serviciu causei pentru care ne luptamu, déca vomu pune subit ochii cetitoriloru nostrii cei VIII renunmíti articoli politici, pe cari i-au fostu publicatu in 1865 subit titlu de mai susu, celebrulu istoriografu si barbatu de statu alu boemiloru cunoscutulu Dr. Francisc Palacky. Coprinsulu loru, cu puçine esceptiuni, au devenitu si sunt programulu politicu alu autonomistiloru, si déca, dela prim'a loru publicare au trecutu dejá aprópe 15 ani, actualitatea loru este eminenta si acuma cá si atunci.

Redactiunea.

misticu, niste declamatori carora atátu positiunea ducatului Austri'a, câtu si sangele dinastiei habsburgice li se pareau, cá posedu calitati particulare si esceptionale, care le aru indreptati la domni'a lumei. Nu me voiu ocupá cu relevarea unoru astfelu de opiniuni, de si nu sunt tocmai necunoscutu cu istori'a acestoru tieri, totusi n'am observatu niciodata, cá fostele odinióra „deserta Bojorum“ se fi esercitatu prin ele insusi vreo secreta fortia atractiva, séu cá inalt'a casa de Habsburg se fi avutu dejá in secolulu alu XIV-lea vreo perspectiva la aceea, ce iau adusu d'abea secolulu alu XVI-lea. Fireste cá acésta casa, cá si altele au fostu condusa prin provedinti'a divina la domnia asupra deosebitelorlu tieri si popóra: dara acésta s'au facutu pe cale firésca, éra nici decum prin colaborarea a niscariva fortie aprópe miraculóse.

Este unu semnu caracteristicu generalu alu sciintiei moderne, cá in contemplatiunile creatiuniloru politice ale presentului, se isi indreptedie privirile in modu exclusivu numai spre vestu si se uite prea adesea-ori nemarginit'a influentia, pe care o a esercitatu odinióra ostulu asupra sórtei popóraloru in generalu si asupra Europei in specialu. Mai tóte revolutiunile lumei, încependu dela emigratiunea popóraloru, pàna la intemeierea domniei asiatiche in Greci'a, léganulu civilisatiunei nóstre, au venitu la noi din ostu, din Asi'a.

Déca cosidera cineva ce teróre inspaimentátore insuflá odinióra faimós'a „vagina gentium“, astadi cu totulu uitata, apoi va trebui se concéda, cá acele popóra care locuescu in ostu, in partea loru cea mai numerosa slavi, au avutu se deslege o problema nu mai puçinu insemnata cá si romanii si germani si cá ele n'au implinitu o missiune mai puçinu civilisátore, déca intr'o lupta de mai bine de o mia de ani au trantitu la pamentu si au paralisatu tóte acele elemente hostile si antagoniste dela inceputu culturei cristiane europene.

Dara nu aicea este locul a tractá mai pe largu despre obiectulu acesta; voiamu numai se indigitediu, cá si constituirea statului austriacu, celu puçinu mijlocitu, si-au primitu impulsione dela o miscare venita din Asi'a si adeca, dela poternic'a invasiune a fortiei si domniei turcesci in Europ'a.

Dupa caderea Constantinopolei in anulu 1453, Europ'a se vediu pusa in fati'a necesitatii de a infintia in contra acelui diluviu o stavila noua si mai poternica decâtu cum éra imperiulu bysantinu, dejá de multu decadiutu moraliceste. Acésta a devenitu prim'a si principal'a cauza a infintiarei imperiului austriacu, care fireste cá n'au primitu dela inceputu acestu nume. Déca ar fi succésu séu greciloru bysantini, séu imperiulu serbescu, inca tineru pe atunci alu lui Dusianu, ori in fine imperiului ungurescu alu lui Mateiu Corvinulu de a alungá éراسi pe turci din Europ'a, apoi sunt prea convinsu, cá poporale celoru trei dinastii, adeca cea unguresca, boema si austriaca, séu nu s'aru fi aliatu niciodata de buna voia, séu cá unirea loru n'ar fi duratu secolu intregi.

(Va urmá.)

Schimbari si crise politice.

Datorinti'a si chiamarea unui adeveratu diariu politicu, precum si a fiacarui publicistu este, nu numai de a inregistrá in modu secu si fara nici o critica evenimentele politice, care se petrecu si isi urmédia unulu altui'a pe spatiós'a scena politica a lumei, ci elu trebuie se si esamedie acele evenimente cu multa luare aminte, se le analisedie si apoi, se espuna si se comunice observarile facute, pentru cá in modulu acesta se isi póta limpedi vederile sale si a isi ficsá punctulu seu de plecare. Acésta este si ar trebui se fia chiamarea diplomatiei si a publicistice bine intielésa, éra nu intrigile meschine, denuntiarile perfide, calomni'a si insipidele si desgustátorele polemii personale si de partida.

Déca diplomati'a si publicistic'a européna si-ar intielege si si-ar implini cu consciositate acésta frumós'a si potemu dice, ideala missiune, atunci de siguru, cá politic'a diferiteloru state ar fi mai constanta, mai eftina si popórale aru duce o viatia mai linistita si mai vesela. Din nefericire diplomati'a moderna, alu carei mare maiestru s'au proclamatu principele de Bismark, este departe de a isi intielege asia missiunea sa, precum ar trebui se o faca, ci ea avendu cá devisa barbar'a si brutal'a maccima

sei s'au intorsu éراسi la Hamburg, baiatulu Arthur uitase cu totulu limb'a sa materna germana si simtia bucuria mare ori candu i se dá ocaziune de a conversá cu cineva numai in limb'a franceza. Urgi'a tata-seu càtra nationalitatea sa genetica se incuibase si la densulu. Cu tóta acea urgia, tata-seu ilu dete la scól'a comerciale din Hamburg.

Se vede cá

de „forti'a premerge dreptului“ si cã limb'a pentru aceea este data omului, pentru cã se isi ascundia adeveratele sale idei si sentimente, nu afla o placere mai mare, de cãtu a cultivã si a se perfecționã în art'a de a tiese intrigi politice si a isi urmari, egoisticele sale scopuri prin tôte mijlócele si armele pe care le afla depuse în bogatulu arsenalu alu machiavellismului si alu jesuitismului politicu.

Este necontestabilu, cã celu mai caracteristicu si mai pronuntiatu criteriu alu politiceie moderne dela 1866 încóce este: egoismulu în tóta golicieune sa si cu tôte nuantiele sale, nicidecum puține la numeru. Din tôte gintele care compunu poporatiunea Europei, fãra indoiala, cã cea mai egoista este gintea teutonica. Cã proba pentru acést'a ne servece, nu numai politic'a guvernului germanu, dara chiaru si filosof'iã germana, cã sciintia practica. Nici unu altu poporu n'au nascutu atati savanti si atati filosofi, cari se fi desvoltatu teori'a si pracs'a egoismului asia de sistematicu, precum o au facutu savantii si filosofi acelei natiuni, care se numesce pe sine „natiunea cugetatoriloru si a poetiloru.“

În fatal'a di de 1 Septembrie 1870 egoismulu teutonicu, ajutatu de sutele de mii de baionete si de cea mai formidabila artileria, ce au fostu vreodata pusa pe campulu de bataia, si-au serbatu triumfulu seu celu mai completu pe manósele si cruntele campii ale Franciei imperiale, pentru cã apoi se fia încoronatu cu corón'a imperiala a cesarismului prusso-germanu, luata dupa cum s'au disu, „de pe mės'a Domnului.“

Din acelu momentu liberalismulu si constitutionalismulu au fostu lovite de unu morbu greu si dorerosu, ce se numesce dictatur'a parlamentara: care dupa dis'a marelui si celebrului comite de Moltke va avea se duredie 50 de ani, standu totu cu man'a pe manerulu spadei si cu fitilulu aprinsu. Gratia cesarismului reinviatu, Europ'a au fostu prefacuta într'o casarma vasta si miliarde din averea popóraloru au fostu aruncate în nesaturabilulu stomacu alu hydreii militarismului. Parol'a data erã: pace inarmata.

Resbelulu russo-turcescu ne-au probatu, cã acea pace inarmata, garantata prin milióne de baionete, n'au fostu de cãtu numai unu armistitiu fãra terminu ficsatu. Triumviratulu Bismarck-Gortciacoff-Andrassy pe lãnga care se asociã cã companionu secretu si lordulu Beakonsfield, mãri se vorbira si se sfatuirã, cã se stinga viat'iã barbatului bolnavu din Constantinopolu si apoi, mostenirea lui se o inparta fratiesce între ei. Cã unu micu à conto, lordulu Beakonsfield se grabi a luã pentru sine insul'a Cypru si a stabili supremati'a englesa asupra Egiptului si a canalului de Suez. Urmãrile au arãtat, cã fostulu odinióra D'Jsraely isi cunoscea bine ómenii dar' si traficulu diplomaticu, pentru cã densulu se alese cu partea cea mai buna, în tempu ce ceilalti trei aliati nu se potura invoi asupra partiei ce pretindeau cã li-se cuvine fiacarui'a din ei. Erã p'aci p'aci, se se incaiere. Dar' nefiindu nici unulu din ei bine pregatitu pentru unu resbelu atãtu de mare, se invoira cã se se adune în congresulu dela Berlin si acolo se se inpace. Se si adunara, dar' fiacare din cei interesati mai de aprópe, se duse acolo avendu ideile si planurile sale rezervate.

Si la acelu congressu presidiulu l'au purtatu incarnatiunea egoismului teutonicu, reprezentatu în persón'a poternicului cancelariu prusso-germanu. Cãtu este de neperfecta si de nemultiamitóre pacea incheiata în urm'a tractatului din Berlin, acést'a o sciẽ si o simte lumea intréga si în prim'a linia cei trei aliati de odinióra.

Inpacarea dela Berlin nu au fostu sincera si nici justa si indata dupa aceea vediuramu, cã fiacare din cei ce au subscrisu instrumentulu acelu tractatu, au pornitu de-alungulu si de-alatulu Europei pentru cã se isi castige aliati si complici în conspiratiunea ce se urdi de a dou'a di chiaru, dupa incheierea tractatului aceluia. Déca n'aru fi întrevinutu atentatele socialiste din Germani'a si acelea ale nihilistiloru din Russi'a, aliantele póte cã s'aru fi cristalisatu déjà pãna acum'a de-alungulu întregiei linie. Dar' asia, vediuramu inodanduse pãna acum'a numai alianti'a între beligerantii din 1866.

Nici o aliantia între doue state nu se póte incheiã fãra cã se aiba unu scopu anumitu. Alianti'a incheiata între Prusso-Germani'a si Austro-Ungari'a isi are si ea scopulu seu. Ea isi va avea inse si efectele sale si acelea voru fi, nascerea unei alte aliantie, care inca isi va avea scopulu seu determinatu si opusu celeilalte. Aliantele voru representã cei doi poli ai bateriei electrice, cari cu cãtu se voru apropiã mai tare unulu de altulu, cu atãtu voru face mai eminentu pericolulu unei teribile descãrcari si esplosiuni ale electro-magnetismului concentratu în atmosfer'a politica.

Sunt fôrte multi cari se astépta si se temu, cã advenindu în Angli'a la putere partid'a liberaliloru cu d. Gladstone în frunte, cris'a politica va luã unu caracteru acutu si cã tractatulu din Berlin va fi pusu de nou în cestiune. Nu se póte negã, cã sunt si se potu observã fôrte multe simptome care dau dreptate acelor'a, dar' totu asia nu se póte negã nici aceea, cã pacea sêu resbelulu depinde póte în prim'a linia, dela atitudinea pe care o va luã Republic'a francesã, fatia cu nou'a si critic'a situatiune în care se afla statele europene, în urm'a neasteptatului triumfu alui Gladstone la alegerile din urma.

În modu definitivu potemu dar' dice si de astadata, cã în concertulu europeanu domnesce disharmonie, cã pacea este nesigura si cã depinde dela rivalitatile si frictiunile egoismului, dela capriciile si vanitatile diplomatiei si dela pasiunile si pacientia popóraloru, ale caroru dispositiuni sufletesci sunt neprecalculabile.

Se póte cã si acuma totulu se depinda dela o bagatela, sêu dela unu incidentu diplomaticu, precum au fostu în 1870 aceea a candidaturii la tronulu Spaniei, ori în fine, chiaru dela o indiscretiune inoportuna si fãra tactu.

Camilu.

Noulu proiectu de lege despre instructiunea în gimnasii si în scólele reale.

(Urmare.)

Sectiunea V.

Despre gimnasiile si scólele reale publice, sustinute de confessiuni, autoritati, comune, privati si societati.

§. 62. Confessiunile interne, jurisdictiunile, comunele, privatii si astfelu de societati din patrie, cari dupa statutele lor s'au formatu espressivu si pentru acestu scopu, potu sustienea si infintiã din mijlócele loru proprie gimnasii si scoli reale publice cu cõnditiunile cõprinse în paragrafiu urmatori.

§. 63. Unu statu strainu, o corporatiune cu scaunulu seu în afara de marginile tieiei, unu cetatiénu de statu neungurescu, nu potu infintiã scoli de mijlocu, gimnasiile si scólele reale confessionale esistente déjà, precum si cele sustinute de jurisdictiuni, comune, societati sêu privati, de asemenea confessiunile si bisericele nu potu se cãra nici se primésca la nici unu casu vreunu ajutoriu sêu subventiune materiala dela state externe, dela domnitorii si guvernele acestora.

Si dela privati, sêu societati inca numai în casulu daca celu ce dà ajutorulu nu'si reserva nici o influentia asupra conducerei si planului de invetiamentu, sêu nu pune vre-o cõnditiune.

§. 64. Asupra unui institutu sustinutu de corporatiunile enumerate în §. 63 si de particulari dispuu respectivii insisi si exercita drepturile de directiune, în întielesulu legii de fatia.

Prin urmare, respectivii se ingrijescu insisi de administrarea averii institutului, de aplicarea si salarisarea poteriloru de invetiamentu si de exercitarea disciplinei.

§. 65. §§. 5. 33 si 38 din legea de fatia, cari dispuu de numerulu classelor si cursurilor anuale, de întocmirea instructiunii de gimnastica, de durat'a si timpulu perioadei de diligintia anualã, au valóre si pentru aceste gimnasii si scóle reale.

Obiectele de invetiamentu obligate, cõprinsulu si mesur'a cunoscintelor ce trebuie propuse dintr'ensele pe timpulu cursului întregu de invetiamentu la institutu respectivu, (abstractiune facédu dela instructiunea religiunei) le stabilece ministrulu de culte si instructiune din timpu în timpu, ascultandu consiliulu de instructiune alu tieiei; dar' acéstã mesura st

referad'a asupra inportantei misiunii din anulu 1855 a fericitiloru in Domnulu Const. Negri si Dim. Ralleti din partea Moldovei la Constantinopole in caus'a monastiriloru inchinate, in fine cu doue dissertatiuni publice si cu unu raportu generale elaboratu dupa alte 11 raporturi singuratece, — pana astadi nu'i mai remase nici-o ora libera pentru sine seu pentru d-vóstra.

Pana se se tiparésca tóte lucrurile acestei sesiuni academice, cu care abia se mai potu compara vreo doue din cei 12 ani trecuti, ve facu cunoscutu numai cá prin fuga, cá cestiunea ortografica, de care publiculu literatu de aici se interessédia fôrte multu, se invoi in câteva puncte essentiali parte in unanimitate, parte cu majoritate de voturi, éra altele multe au remasu pe anulu viitoriu numai din lipsa de timp, si preste puçinu veti avea raportulu dlui membru T. Maiorescu tiparitu. Discussiunile au fostu calme cá niciodata, este téma, cá in siedinti'a plenaria unele conclusiuni ale comisiuni voru provocá discussiuni infocate; cestiunea inse totu va castigá prin limpedirea ideiloru.

Premiulu statului de 5000 l. n. se adjudeca astadata cu mare majoritate inportantelu opu alu dlui B. P. Hasdeu: „Cuvente de Betrani.“ Studiu filologicu comparativu. Premiulu de 4000 l. n. ilu castigá comedi'a dlui Sionu: Candidatu si deputatu. Premiulu Lazaru (totu alu statului) causá dificultati. Comissiunea fusese aplecata alu votá dlui Sandulescu-Nenoveanu pentru opulu seu juridicu; sectiunea sciintieloru ilu revindicá botanicei dlui Brandza. Conformu regulamentulu punendu-se la votu de doue ori spre a se scóte majoritate de $\frac{2}{3}$, nu o intruni si remase a se votá a trei'a ora, candu se va cere numai majoritate absoluta, $\frac{1}{2} + 1$. Din opurile trimise (seu si numai anuntiate la concursu de dincolo de munti, cele 6 canturi din epope'a dlui A. Densusianu au fostu apretiate fôrte favorabilu de cátra dn. referente respectiv, care a sustinutu, cá de si lucrarea intréga este mai multu o imitatiune alui Virgiliu, dela care ar fi inprumutatu multe, cá si dela Dante, labórea inse ce a pusu auctorulu pe unu numeru de preste 5000 de versuri si inspiratiunea sa patriotica merita tóta laud'a si distinctiunea. Toti au recunoscutu apretiarile referentulu, au votata inse cu tinerea in vedere a principiulu, cá o drama sau o epopea ori unu altu productu alu mintiei de natur'a lor, trebuie se se presente intréga spre a potea fi premiata. Dara apretiarile comisiunei se potu cunósce mai bine numai dupa raporturile referentiloru.

Ve transmite si raportulu comisiunei ortografice, cá se'lu reproduceti si acolo cátu mai curendu.

— Lumea pe aici este fôrte ingrijata din cauza cá nu mai ploua.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Din Carasiu, 18 Aprile 1880.

Nedreptatea si coruptiunea singura pe sine se pedepsece. Exemplu evidentu sunt intemplerile trecute pe dinaintea ochiloru lumei mai de curendu in comitatele din Banatu. In vanu se incérea faptuitorii acelei nedreptatiri si coruptiuni a le acoperi si escusá cu inpregiurările naturale din tóta lumea, cá „in tóta lumea se facu defraudari“, cá victimele coruptiunei au fostu „ómeni pradatori“ seu cá au fostu „smintiti la minte.“ — Tóte sunt bune si frumoše spre a aruncá nasipu in ochii celoru ce se indestulescu cu vorbe trecétóre, dar' pat'a totu nu se póte sterge de pe fati'a causatoriloru acestoru desastre, — coruptiunea totu coruptiune remane, — si administratiunea tiei patata.

Nedreptatea strigátóre la ceru facuta poporulu romanescu in deosebu, a fostu caus'a coruptiunei si defraudariloru iertate pre aci. — Calcarea in picíore a dreptulu naturale — totu sub masc'a francmasonica a libertatei — mai bine disu a sugrumarei a totu ce nu se coprinde sub ide'a scalciata a magiarismulu — s'a resbunatu amaru.

Din acestu punctu de vedere se dejudeca adeverat'a stare a comitatelor din Banatu.

S'ar pareá inse cá guvernulu tiei inca si-a luat pe sama celu puçinu pre unu momentu, — de órece tóte comitatele nóstre sunt onorate cu comissari regesci, prefecti provisorici, cari de cari cu devisa mai frumoša pentru restaurarea pazei si ordinei bune in administratiune, — se nu remana inse numai cu vorbe. (?)

Comitatulu Carasiulu — dupa resplat'a buna data fostulu comite Ujfalusy pentru despoiarea poporulu comitatelor romanesci lui concediute de drepturile sale, a capetatu provisorice pe prefectulu comitatulu Aradu — Tabajdy, omu vestitu pentru administratiune buna (!)

De ómeni noui se léga sperantie noue pentru ceva mai bunu, mai alesu candu te afi intr'o stare desolata si desperata. — Asia legamu si noi de aci sperantie de activitatea noului prefectu pentru introducerea unei sisteme noue de dreptate si administratiune buna. — Acuma inse, se insemnu ceva si despre prim'a pasire, ori installarea mentorulu ale acestoru relatiuni incurcate de aci.

Noulu prefectu fara nici o solemnitate fatiarita in 30 Martiu a intratu la resiedinti'a s'a, — si in 31 cu scarmanarea ofiantiloru mai multu clicasi si-a inceputu activitatea s'a. — Semnu bunu de indreptare.

Mai amintescu intr'altele, cá cu ocasiunea presentarei functionariloru comitatensi in cuvinte scurte si-a spusu program'a cá: nu va suferi functionari netrebnci, precum nici tendintie nepatriotice!!?

Solemn'a installare inse a acestui prefectu au avutu locu in congregatiunea estraordinaria comitatensa din 17 Aprile. — Decursulu acelei installari nu ar' fi de interessu publicu de nu s'ar legá de aceea mai totdeauna si caracterisarea trebiloru publice.

„Tristele abusuri ivite in viéti'a acestui municipiu si aplicarea dispositiuniloru facute pentru vindecarea acelor fara a avé resultatu doritu, a micioratu increderea in auctoritatea publica, si in fati'a responsabilitatiei ce apésa totalitatea comitatensa pentru urmarile acestoru abusuri a intrevenu necesitate pentru ascurarea ordinei si a punctualitatiei in administratiune, si pentru cá corpulu functionariloru se se curatie de tóte elementele netrebncice si patate.“

Cu aceste a intempinatu noulu prefectu totalitatea comitatense a Carasiulu — sub tutel'a careia pana aci s'a intemplat desastrelu cunoscute. Si éta totu acésta au cantatu romanii la urechi'a domniloru, — dar' totdeauna li s'a inputatu de agitatiune. — Asculte dar' tiér'a si se marturisésca cá cine au ascunsu adeverulu si a facutu agitatiune contra dreptulu de esistencia a poporulu din acestu comitatu. Insemne 'si toti acésta enunciare a noului prefectu, — cá voru avea lipsa de ea.

In ceea ce culminédia program'a noului prefectu este cá: instructiunea primita dela gubernu se concentredia in aceea: cá se introducea in acestu comitatu administratiune onesta si buna. Credu cá dorinti'a romaniloru din acéste si alte parti, intre inpregiurările de fatia nici candu nu a doritu alta decâtu acésta, — pentru cá prin acésta li se respectédia drepturile garantate prin lege, in cele materiale va inflori, cá-ci nu-i se va trage pelea si de 10 ori. Ceea ce a aflu consensulu totororu au fostu acea declarare a numitulu prefectu, cá intru ajungerea acestui scopu nu-lu va conduce spiritulu de partida seu principiulu de diferentia nationale. — Bine se fia insemnate aceste declarari, credemu rostite nu cá frase ci convingere, pentrucá declaramu susu si tare, cumcá numai déca va urmá noulu comite supremu aceste principie de densulu enunciate, va potea creá administratiune onesta, si va potea scápá poporulu de neindestulire si apesare, — si credemu cá numai intre astfelu de casu póte contá pre spriginulu adeveratu alu poporulu romanu de aci. — Altcum se voru continuá érași coruptiunile de pana aci.

La acésta vorbire din partea romaniloru au respunsu romanesce d. Const. Radulescu care in câteva cuvinte ponderóse au accentuatu caus'a reloru cá: romanii nu au fostu respectati si ascultati, — si-lu salutá pre noulu prefectu, promitiendu spriginulu intru realizarea programei desfasurata de densulu.

Ceeace dupa aceste a inaltiatu ánim'a totororu celoru de fatia au fostu cuventarea esemplaria a illustr. sale domnulu episcopu Dr. Victoru Mihályi care intr'unu tonu oratoricu in limb'a romana esprimandu sentimentele de bucuria si felicitare a totororu din indemnul logodnei Altetiei Sale Principelui de coróna cu fiic'a regelui Belgiei Stefani'a, nelasandu neatinsu acea inpregiurare, cá tiér'a intréga nutresce speranti'a cea mai firma pentru ascurarea deplina a libertatiei popóraloru din tiéra si din acelu indemnu, cá fiitórea regina este fiic'a unui rege in acarui regatu popórale de diverse

Chiaru majoritatea membrilor actuali ai Academiei romane urmădă în scrierile lor o alta ortografie de câtă cea obicinuită până acum în Analele Academiei.

Acăsta stare de lucruri anormală a trebuit să se preocupe cu dreptu cuventu pe intrăg'a Academia. Căci dacă în cestiuni de pură sciintia abstractă singur'a norma a noastră trebuie să fie cercetarea neconditionată a adevărului, indiferent dacă acestu adevăr este împartăsit de mulți sau de puțini oameni, în cestiuni de o dezvoltare organică generală și oare cum instinctivă, precum este limb'a și împreună cu densa și scrierea, elementul *usului* adoptat de multimea celor ce vorbesc și ce scriu este totuđun'a un element de cea mai mare însemnată, pe care nu ne este iertat alu ignoră.

Subt impresiunea acestorui împrejurări a început comisiunea d-văstră ortografică lucrarea sa, și multămită spiritului de conciliare, de care au fost condusi totii membrii și de care a dat probă în deosebi stimulare nostru presedinte d. Baritiu (singurul dintre noi, care luase parte și la tôte desbaterile ortografice din anii 1867, 1868 și 1869,) comisiunea d-văstră a putut ajunge la unu rezultat în privinți'a cestiunilor parțiale, de care a avut timpulu de a se ocupă. O parte din aceste cestiuni s'au putut hotărî cu unanimitatea membrilor, o alta parte s'a hotărât numai după majoritatea parerilor, totuđun'a înse discuțiunea s'a urmatu cu dorinți'a invederată a tuturor de a ajunge la unu rezultat practic — o dovadă mai multu pentru adevărulu, că timpulu si experienți'a înblândiesc adeseori contrastele și permitu a găsi unu teren comunu de înțelegere acolo, unde mai înainte nu se vedeau de câtă campuri separate și inamice.

Trecându acum, domnilor membri, la însasi ațtarea principului său mai bine principiilor, care au predominat în stabilirea proiectului ortografic ce avemu onore alu supune aprobării d-văstră, întimpinu oarecare greutate în caracteridarea lui prin o singura frază.

Antagonismulu obicinuitu la noi în materia ortografică între ceea ce se numesce etomologismu și ceea ce se numesce fonetismu, nu-mi pare a corespunde cu esenți'a punctului în discuțiune. Precum forte bine a disu d. Hasdeu în un'a din ședintele noastre (Anale, seri'a II, vol. I, pag. 30) „ceea ce este etimologicu „astadi, eră foneticu atunci, cându s'a aplicat unu modu „de scriere la o limbă oarecare. La începutu chiaru ortografi'a franceză și cea engleză, atatu de etimologice „astadi, în aparență, erau fonetice, se scriă cum se vorbea. Cu tôte acestea, în starea lucrurilor de astadi „nu e posibilu în ortografi'a unu fonetismu puru — căci „fiacare individuu ar avea atunci dreptulu de a aplică „pe harthie idiosincrasiele sale personale de pronunțare „— nici etimologismu puru, de vreme ce derivatiunea „cuvintelor în orice limbă este în cea mai mare parte „necunoscută său controversabilă. Posibilă și practică „este numai o ortografiă eclectică, relativă, unu terminu „mediu între fonetismu și etimologismu.“

Că asemenea idei drepte s'au putut latî și la noi și încă într'unu timpulu asiă de scurtu, este unu din foloșele ce ni le-a adus și noue studiulu comparativu alu limbelor în genere. În proporțiunea, în care s'a afirmat și s'a întinsu limbistic'a generală, s'a redusu valoarea unu etimologismu marginitu la unu anume popor și la o anume epocă. S'a înțelesu, că ceea ce pareă o formă consolidată, eră în esență o formă fluidă, și că dintr'unu *etymon* mai primitiv fiacare popor și înlauntrulu fiacărui popor, fiacare siru de generațiuni își face *cuventarea sa proprie* prin modularile fonetice ce i le impune și prin care ilu variada. Departe de a putea admite cu d. Cipariu (Elemente de limb'a română pag. 83), că „tôte sunetele derivate se potu infatșiă că spurie și corupțiuni în câtă se abatu dela cele primitive“ și că „au dar' a se reduce la sunetulu primitiv,“ vomu înțelegere din contra, că tocmai în acăsta variare fonetică se arată vieti'a proprie a unei limbi și că legea eufonica este unu din semnele fundamentale și caracteristice ale geniului limbisticu într'unu popor.

Pentru cei ce sunt înse deprinși cu antagonismulu dintre etimologismu și fonetismu și ne-aru cere numai de câtă o caracterizare a proiectului nostru ortografic după acea despartire orecum scolastică, potemu dice în scurte cuvinte: pe cându ortografi'a de până acum a Academiei române eră întemeiată pe unu etimologismu temperat prin concessiuni fonetice, ortografi'a propusă în proiectulu de fată este întemeiată pe unu fonetismu temperat prin necesități etimologice.

Punctulu nostru de plecare este dar' acesta: fiacare cuventu se scrie cum se pronunță său, precum a dis'o din vechime Quintilianu (*Inst. orat. I. 7. 38*) *Ego sic scribendum quidquid indico quomodo sonat. Hic enim usus est literarum, ut custodiant voces.*

(Va urmă.)

Sciri diverse.

— (Tempulu și starea semenaturiloru.) Din diferite parti a le țierei ni se relatădă, că stricăciunile cauzate prin aspr'a erna trecută nu sunt asiă de mari, precum se temeau economii. În cea mai mare și mai manăsa parte a Transilvaniei semenaturile de tōmna au ernat prestă așteptare de bine, asemenea și viile care au fost legate și coperite pe tempulu uscatu. Araturile și semenaturile de primăveră sunt aprōpe terminate și dorinți'a este generală, că se dea D-dieu se plōie câtă de curendu, de oarece caldurile și secet'a ce domnesce acumă aprōpe de trei septamani, este cu totul anormală și lunginduse durat'a lor voru fi stricăciōse.

Betrani afirmă, că de regula, dēca lun'a lui Aprilie

este frumoșă și secetōșă urmădă unu Maiu și Juniu ploiosu. Fia că predicările lor se se adevērēșcă și că în urm'a ploiloru ce se aștepta, se nu urmēdie o prea mare cadere a temperaturēi.

În câtă pentru pretiulu bucatelor, apoi său din cauză că speranțele se înclina spre o bună recoltă a anului acestuia, său că speculanții au adunat astă tōmna prea mari cantități, ori în fine din cauză concurenței americane și australe, se constată pe tôte piațele principale europene, o tendință de cadere a pretiurilor bucatelor. Ne potenduse înse ști cu tōtă siguranți'a, care va fi rezultatulu finalu alu recoltei din anul acesta, precum nici aceea dēca nu va eclatā vre unu resbelu în urm'a schimbării situațiunei politice prin caderea cabinetulu conservatoru din Angli'a, este de recomandat și va fi consultu, că cei ce au cantități mai mari de bucate se mai aștepte vre-o două luni cu vendiarea lor, pentru că apoi mai tardiu se nu le para reu, că le au vendutu prea eține.

Pretiurile cerealeloru

și altorui obiecte de traiu alu fostu la

23 Aprilie st. n. în Sibiiu:

Grân, după cualitati	1	hectolitru	fl. 7.80—8.70
Grân, amestecat	1	„	„ 6.20—7.20
Secară	1	„	„ 5.60—6.—
Papusiōiu	1	„	„ 4.80—5.20
Ordiu	1	„	„ 5.20—5.60
Ovesu	1	„	„ 3.30—3.70
Cartofi	1	„	„ 3.—3.50
Mazare	1	„	„ 8.—10.—
Linte	1	„	„ 11.—12.—
Fasole	1	„	„ 7.—8.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 37.—40.—
Untura (unsōre topită)	50	„	„ 28.—29.—
Carne de vită	1	„	„ 44—46
Oua 10 de			„ —20

Pentru cei ce patimescu de pieptu și plumani.

Wilhelm's
Allopu de plante Schneeberg

alu lui

Franciscu Wilhelm, farmacistu în
Neunkirchen (Austri'a de Josu.)

În decursu de 25 ani s'au probat a fi de cea mai mare forță vindecătoare și usiurătoare pentru morburile organelor de respirațiune, pentru catarele gâtului și alu bronchiilor, tuse spasmodică, răgușelă, multe alte suferințe ale gâtulu și ale plumanilor.

Forțe de recomandat este acestu sucă cā preservativu pe tempuri negurōse și aspre.

Fiindu de un gustu placut, el